

pomenuto savetovanje sa Sveučilišta u Zagrebu bili pozvani dr Ljudevit Jonke i dr Ivo Frangeš. Predstavnik Jugoslovenskog zavoda za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja M. Paprenica, istim povodom, upoznao je Kongres da je od strane Zavoda na savetovanje bilo pozvanih sa svih fakulteta i izrazio žaljenje ako neki od njih nije mogao i da prisustvuje savetovanju, a u pauzi je lično prof. Matu Hraste pokazao i spisak pozvanih.

Molimo Vas da, u smislu čl. 34-37 Zakona o štampi i drugim vidovima informacija, u narednom broju vašeg časopisa »Jezik« objavite ovu ispravku.

Za Radnu zajednicu
JUGOSLOVENSKOG ZAVODA ZA PROUČAVANJE
ŠKOLSKIH I PROSVETNIH PITANJA

Predsednik saveta
Milan Mirković

NAPOMENA. Provjerio sam sve vaše navode i utvrdio ovo:

1. Akademik prof. dr Ljudevit Jonke bio je pozvan, ali u to doba nije bio u Zagrebu ni u zemlji. Prema tome nije mogao doći na savjetovanje.

2. Prof. dr Ivo Frangeš nije bio u Zagrebu ni u zemlji. Prema tome nije mogao doći na savjetovanje. Po njegovoj ličnoj izjavi, koju je dao i Savjetu za proučavanje školskih i prosvjetnih pitanja u Beogradu, da je i bio u zemlji, ne bi bio došao na savjetovanje o jezičnim pitanjima, jer je on profesor književnosti, a ne jezika. Bavi se i stilistikom, ali ne jezičnom nego literarnom.

3. Drug dr Dragutin Rosandić, predavač za metodiku hrvatskosrpskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, nije bio pozvan od vaše ustanove nego od Republičkog zavoda za školstvo u Zagrebu. Mi svi mnogo cijenimo njega kao metodičara jezika i književnosti, ali on ne može stati o bok prof. Vukoviću, Iviću, Stevanoviću, Aleksiću, Mitrevu i Toševu. Oni su svi redom profesori sveučilišta koji na sveučilištu predaju jezik ili književnost, a drug Rosandić predaje metodiku tih predmeta, iako ni njega nije pozvao Zavod za proučavanje školskih i prosvjetnih pitanja u Beogradu.

Držim da je trebalo poziv na savjetovanje uputiti katedrama za jugoslavenske jezike i književnosti, a one bi našle mogućnosti da pošalju svoje predstavnike. U Zagrebu je još bio jedan profesor i dva docenta za jezik i dva profesora i jedan docent za književnost, a i u Zadru je bio jedan profesor i jedan docent za jezik i dva profesora za književnost.

Vrlo je nezgodna činjenica da predstavnici Zagrebačkog ni Zadarskog filozofskog fakulteta nisu bili prisutni. Ako se radilo o većem materijalnom izdatku, vjerujemo da bi naši fakulteti tu žrtvu u ove svrhe bili podnijeli.

Mate Hraste

PITANJA I ODGOVORI

PORTUGAL ILI PORTUGALIJA?

U dijelu zagrebačke štampe počeo se u posljednje vrijeme upotrebljavati naziv *Portugalija*. S obzirom na to da je u našoj školi i javnom životu u dugoj tradiciji uobičajen naziv *Portugal*, pa se s pravom postavlja pitanje o opravdanosti te neočekivane promjene. Nije teško zapaziti da je *Portugal* originalan naziv zemlje (lat. *Por-*

tus Cale), dok je *Portugalija* napravljeno sufiksom *-ija*, ali na već gotov naziv kao npr. *Brazilija*, *Tajlandija*, *Islandija* : *Brazil*, *Tajland*, *Island*. Originalan naziv zemlje upotrebljava se u engleskom, francuskom i njemačkom jeziku, nešto prilagođeno u talijanskom (*Portogallo*), a potpuno prilagođivanje opaža se u nekim slavenskim jezicima (polj. *Portugalia*, češ. i slovački *Portugalsko*).

U rječnicima oba oblika pojavila su se paralelno: Vukov i Broz-Ivekovićev ne bilježe ni jedan oblik, Šulekov i Popovićev oba. Ali Akademijin rječnik pokazuje da se originalan naziv kod hrvatskih pisaca nazivi već vrlo rano i češće nego »prilagodena: oblik, štaviše i kao *Portugao*, gdje je provedena promjena *l > o* na kraju riječi kao u *deneral > denero*). U skladu s tim, na zapadnom području prevladala je tendencija da se piše originalan naziv, a na istočnom s naknadnim nastavkom, što se vidi i u novijim rječnicima: npr. Ristić-Kangrgin njem.-sh. bilježi samo *Portugalija*, Benešićev *Portugal*, *Portugalija* i *Portugal-ska*, Dayre-Deanović-Maixnerov samo *Portugal*. (Što Pravopis ima samo *Portugalija* može se objasniti željom da uputi na pra-

vilno pisanje ovoga oblika, a ne na tvorbu. Usput rečeno, latinskoamerički nazivi zemalja ostaju u našoj praksi u neku ruku poluegzotični, te se uglavnom transkribiraju: *Kuba*, *Brazilija*, ali *Ekvador* i *Ecuador*, *Columbia* i *Kolumbija* itd.)

Ako se tome doda da se u najnovije vrijeme morao uzeti i originalan naziv zemlje *Brazil* otkad je podignut glavni grad *Brazilija*, dolazimo do sasvim uporabljiva praktičnog pravila: zemlje portugalskog jezika *Portugal* i *Brazil* zadržavaju originalne nazive, a glavni grad je *Brazilija*. Prema tome, nema potrebe na gotov naziv *Portugal* liječiti nastavak *-ija*, koji u takvim situacijama nije pokazao većih sposobnosti da se održi.

Vladimir Anić

OSVRTI

ZA POVIJESNU PATINU U NAZIVIMA ZAGREBAČKIH ULICA

Nemar prema starijim nazivima zagrebačkih ulica i gradskih četvrti ispoljava se na više načina. Ili se napuštaju starija imena zato što se promijenila geografska sredina, ili se preinačuju nazivi prema ukusu (neukusu) pojedinaca i administracije na taj način što ih nepotrebno štokaviziramo, prekrajamo oblike, mijenjamo nastavke i tako zatamnjujemo kolorit sredine u kojoj su nazivi ponikli i povijesnu patinu što je sadržana u njima.

Imenovanju i preimenovanju ulica treba pristupiti ozbiljno i stručno, pogotovu sada u zahuktalom širenju grada kada se prizgradska naselja uključuju u gradski sklop, kada ulice i uličice nastaju gotovo »preko nož« i kada, čini se, za nazive kojima treba da razlikujemo nove ulice ne pokazujemo dovoljno ljubavi i umješnosti.

Nazivi ulica nisu luksus koji se javlja hipotetičkom pojedinaca, nego nužnost. Oni nam omogućuju snalaženje u gradu i bez njih bi naša orijentacija bila nemoguća. Potpunu

upotrebljivost uličnog nazivlja postići ćemo samo onda ako ih uspješno strukturiramo, ako im izaberemo i sačuvamo pravilan jezični oblik.

1. Pri imenovanju ulica treba se obraćati naslijeđenom i s vremenom obogaćivanom sustavu naziva koji već imamo u nazivlju zagrebačkih ulica, na obrasce naziva koji već postoje i dobro funkcioniraju, jer se baš tako čuva i bogati kolorit sredine i povijesna patina u nazivima.

1.1. Takvo bogaćenje možemo provesti na više načina među kojima bi trebalo obnoviti stare već zaboravljene nazive. U tvorbi novih naziva trebalo bi se služiti obrascima koji već postoje u starijem nazivlju gdje pretežu ovi nastaveci:

-ija dolazi za oznaku zemljišta koje je pripadalo nosiocu neke časti: *Knježija* (knez), *Kustošija* (kustos).

-šćica. Složeni nastavak u istoj službi: *Knezišćica* (naziv sjenokosa uz Savu, potvrđen g. 1514, a danas zaboravljen), *Fra-teršćica* (naselje i posjed koji je pripadao redovnicima), *Grašćica* (zemljište koje je pripadalo Gradecu) itd.